

Θα ξεκινήσουμε την ομιλία με αναφορές σε συγκεκριμένα περιστατικά: Σύλλογος γονέων και κηδεμόνων σχολείου, που επρόκειτο να δεχτεί παιδιά από τον οικισμό της Αγίας Σοφίας, μοιράζει ένα έγγραφο με το οποίο θέλει να κινητοποιήσει τους γονείς να εμποδίσουν τη φοίτηση των Ρομά στο σχολείο τους. Κάποιο από αυτά τα έντυπα πέφτει στα χέρια μιας μαθήτριας του σχολείου ρόμικης καταγωγής η οποία **βάζει τα κλάματα, γιατί πιστεύει ότι είναι ανεπιθύμητη** στο σχολείο. Ειρωνεία δύο μέρες πριν προηγήθηκε στην τάξη της **μάθημα κατά του ρατσισμού !!!**

Απόσπασμα από συνέντευξη 12χρονου μαθητή που διέκοψε το σχολείο:

- γιατί σταμάτησες να πηγαίνεις στο σχολείο;
- στην Ε' τάξη ήταν και άλλα παιδιά...δικά σας, με κορόιδευαν, έκανα παράπονα στη κυρία και μου είπε να πας να τους το πεις εσύ...με στεναχωρούσε....
- τι σου άρεσε στο σχολείο;
- τίποτα, μόνο τα γράμματα ήταν ωραία, αλλά η στεναχώρια από τους δικούς σας με έκανε χάλια. Εγώ δεν είχα φίλους, δική μου παρέα.

Απόσπασμα συνέντευξης εννιάχρονης μαθήτριας που συνεχίζει το σχολείο

- υπάρχει κάτι στο σχολείο που δε σου αρέσει;
- ναι κυρία, υπάρχει όμως ένα παιδί, που δε θέλω να το κοιτάξω....με λέει τσιγγανόπουλο.
- τι σου αρέσει στο σχολείο;
- μ'αρέσει η κυρία Μαργαρίτα, που είναι η πιο καλή δασκάλα από ποτέ, μ'αγαπάει. Όταν κάνει μάθημα τα άλλα παιδιά λέει «καθήστε να κάνω μάθημα με τη Παρασκευούλα».

Απαντήσεις μαθητών γιατί αρνούνται να μπουν στη κανονική τους τάξη και προτιμούν να παραμένουν στην τάξη υποδοχής.

«κάτω είναι καλά, επάνω δεν είναι καλά, δε μας μιλάνε όλο μας λένε γυφτάκια.»

«η κυρία Ολυμπία είναι η καλύτερη δασκάλα, αφού μας δίνει να γράφουμε, να διαβάζουμε .....οι άλλοι δε μας βάζουν να γράψουμε, να διαβάσουμε, μόνο καθόμαστε και ακούμε...»

Η επιλογή αυτών των περιστατικών ίσως δίνουν μια έντονη και αρνητικά φορτισμένη αντίληψη για την πραγματικότητα στα σχολεία της περιοχής μας, όμως η επιλογή τους έγινε για πολύ συγκεκριμένους λόγους. Σκοπός είναι να αναδείξουμε μια πτυχή του όλου ζητήματος, που ίσως όλοι παραμελήσαμε, απορροφημένοι σε έναν αγώνα να πείσουμε την εκπαιδευτική κοινότητα και την ευρύτερη κοινωνία για το δικαίωμα των Ρομά για ελεύθερη πρόσβαση στην εκπαίδευση και για την υποχρέωση μας να τους την προσφέρουμε.

«Μαραθώνιοι» διάλογοι με τις εκπαιδευτικές αρχές, αλλά και η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών έως τώρα, έφεραν αποτέλεσμα τουλάχιστον σε θεσμικό επίπεδο. Διαμόρφωσαν ένα ευνοϊκό κλίμα και τυπικά η εγγραφή των παιδιών δε συνάντησε ουσιαστικά εμπόδια.

Αυτό μπορεί να θεωρηθεί επιτυχία, όμως διαπιστώνουμε ότι πολλές φορές και με διάφορες στρατηγικές κάποια σχολεία «ξεφορτώνονται» τα παιδιά, αφού προηγουμένως κάνουν την τυπική εγγραφή τους. Εδώ γίνεται λόγος για τον παθητικό αποκλεισμό, δηλαδή την περιθωριοποίηση τους μέσα στη σχολική τάξη. Μ' αυτόν τον τρόπο όλα είναι νομότυπα και η σχολική διαρροή οφείλεται καθαρά στο περιβάλλον των παιδιών. Για τη δράση μας στη συνέχεια αυτή είναι η μεγάλη πρόκληση. Να βρούμε τους τρόπους και τα κίνητρα για να κρατήσουμε τα παιδιά στο σχολείο.

Η ομάδα μας δραστηριοποιείται στην ευρύτερη περιοχή του νομού Θεσσαλονίκης. Κρίθηκε αναγκαία η συνεργασία μας με την εκπαιδευτική κοινότητα για τη φοίτηση παιδιών που διαμένουν στο Φοίνικα, στη Χαλάστρα, στον περιφερειακό (δήμοι Κορδελιού και Ευόσμου) και στον οικισμό Αγία Σοφία, στον οποίο και δόθηκε προτεραιότητα

Ο οικισμός αριθμεί 250 οικογένειες, το ποσοστό αναλφαβητισμού φτάνει το 98% στους ενήλικες. Ξεκίνησε με τις καλύτερες προϋποθέσεις, με μεγαλεπίβολα σχέδια αυτοδιαχείρισης και προσωρινής εγκατάστασης.....(εγκαίνια από τον πρωθυπουργό, πρότυπος για τη δημιουργία άλλων στη χώρα κ.α).. Η εικόνα σήμερα είναι πλήρης εγκατάλειψη του οικισμού στην τύχη του, δεν υπάρχουν δρόμοι, κοινωνικές υπηρεσίες, νηπιαγωγείο και παιδικός κ.τ.λ.

Ήδη βρισκόμαστε στο τέλος της τρίτης σχολικής χρονιάς. Τα παιδιά του οικισμού συνεχίζουν τη φοίτησή τους σε σχολεία της ευρύτερης περιοχής της δυτικής Θεσσαλονίκης. Αποφύγαμε τη συνέχιση της λειτουργίας του «τσιγγανοσχολείου», μοντέλο προηγούμενων ετών. Ο στόχος, που αρχικά ήταν να κατοχυρωθεί το δικαίωμα για την απρόσκοπτη εγγραφή των παιδιών στα σχολεία, επιτεύχθηκε. Το επόμενο βήμα είναι η κανονικότητα της φοίτησης.

Βασιζόμενες στα στοιχεία που συγκεντρώνουμε καθημερινά από τα σχολεία, εδώ και τρία χρόνια χωρίς διακοπή, θα προσπαθήσουμε να σας παρουσιάσουμε επιγραμματικά παράγοντες που επηρεάζουν τη φοίτηση. Δε θεωρούμε ότι ανακαλύψαμε την Αμερική! Απλά τώρα μπορούμε να τους στηρίξουμε σε δεδομένα:

Κύριος παράγοντας είναι το σχολείο, η σχολική μονάδα (διευθυντής, σύλλογος διδασκόντων, σύλλογος Γονέων) και ειδικότερα οι στρατηγικές της. Την τελευταία διετία έχουμε γίνει αρκετές φορές μάρτυρες «παιδαγωγικών προτάσεων» από συλλόγους γονέων και κηδεμόνων, οι οποίοι κρατούν σε ομηρία διευθυντές σχολείων. Ο εκπαιδευτικός είναι καταλυτικός παράγοντας στη διαδικασία της σχολικής ένταξης.

Είναι γνωστό ότι η κοινωνική προέλευση-οικογένεια του μαθητή παίζει σημαντικότατο ρόλο στη σχολική του καριέρα. Ο παράγοντας αυτός όμως δεν μπορεί να αποτελεί αντικείμενο μόνο ενός εκπαιδευτικού προγράμματος. Απαιτούνται γενικότερες πολιτικές αποφάσεις που τελικά όμως να υλοποιούνται.

Τέλος, να αναφέρουμε την αναγκαιότητα της προσχολικής αγωγής. Από τα στοιχεία των δύο τελευταίων ετών διαφαίνεται ότι η φοίτηση στο νηπιαγωγείο συντέλεσε στην κανονικότητα της φοίτησης, άρα και στην πλήρη σχολική ένταξη των παιδιών.

Αν θέλαμε να αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα των προσπαθειών μας αυτά τα χρόνια, θα λέγαμε ότι ο βασικός στόχος δεν επιτεύχθηκε. Κύρια επιδίωξή μας ήταν η παρουσία μας, έπειτα από μια 5ετία, να μην κρίνεται αναγκαία για τη φοίτηση των ρομά στα σχολεία. Κάνοντας και την αυτοκριτική μας, παρατηρούμε ότι έχουμε «φορτωθεί» με ευθύνες που ανήκουν θεσμικά στις εκπαιδευτικές αρχές (προϊστάμενοι, διευθυντές, δάσκαλοι). Παράλληλα όμως οι ίδιοι μας θεωρούν εξωθεσμικούς και γινόμαστε άθελά μας το άλλοθι αποτυχιών και δυσλειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος.

Μια καινούργια παράμετρος που αναδείχθηκε από τις τελευταίες κρίσεις στελεχών της εκπαίδευσης θεωρούμε ότι θα πρέπει να μας απασχολήσει ιδιαίτερα.

Πρώτον, ακατάλληλος διευθυντής δημοτικού σχολείου γίνεται πλέον διευθυντής διαπολιτισμικού. Είχαμε ασχοληθεί μαζί του στην εισήγησή μας πριν από δύο χρόνια, ο οποίος στην έκθεσή του προς τον προϊστάμενο του αποφάνθηκε ότι ο αναλφαβητισμός των ρομά είναι εγγεγραμμένος στο DNA τους. Άραγε είχε λόγο το ΠΙΟΔΕ σ' αυτή την επιλογή; Δεύτερον, διευθυντής σχολείου που διώχνει «με τις κλωτσιές» τον προϊστάμενό του, εμάς και τα παιδιά ρομά που πήγαν να εγγραφούν στο σχολείο του, γίνεται σχολικός σύμβουλος...και τρίτον, διευθυντής σχολείου αρνείται τη συμμετοχή μαθητών του, ρόμικης καταγωγής, στο πρόγραμμα του ολοήμερου χαρακτηρίζοντας τα «καταραμένα», προάγεται σε αναπληρωτή προϊστάμενο.

Αναφέροντας τα παραπάνω περιστατικά, ο σκοπός μας δεν είναι ο μηδενισμός όλου του μηχανισμού της εκπαίδευσης, όμως καλό θα ήταν μιας και μας ακούει μέλος του ΠΙΟΔΕ, να ληφθούν σοβαρά υπόψη. Για μας οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα είναι προϊόντα άγνοιας ή παραπληροφόρησης, ακόμα και για περιπτώσεις όπως οι παραπάνω.....

Καταλήγοντας προτείνουμε αλλαγή στη μορφή και οργάνωση των σεμιναρίων. Μέχρι τώρα συμμετείχαν στα σεμινάρια ευαισθητοποιημένοι εκπαιδευτικοί, τι γίνεται όμως με τους υπόλοιπους; Η υποχρεωτικότητα των σεμιναρίων είναι αναγκαία. Αναγκαία είναι επίσης και η επέκταση της δράσης μας και στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Για να επανέλθουμε στην περίπτωση του οικισμού, διαπιστώνουμε τη μεθοδευμένη προσπάθεια δημιουργίας αμιγούς σχολείου. Έτσι, κρίνεται αναγκαίος ο ορισμός εκπαιδευτικής περιφέρειας. Οι τελευταίες πληροφορίες αναφέρουν ότι για τους δικαιούχους των δανείων από το πρόγραμμα στέγασης των Ελλήνων Ρομά θα παραχωρηθούν οικόπεδα κοντά στον οικισμό. Έτσι, οδηγούμαστε στη δημιουργία μιας μεγάλης κοινότητας και στη διάψευση των προσδοκιών για την προσωρινότητα της εγκατάστασης. Το αμιγές σχολείο εντός του οικισμού μοιάζει αναπόφευκτο, αν ληφθούν σοβαρά οι απόψεις – απειλές του νέου δημάρχου του δήμου Εχέδωρου, σύμφωνα με τις οποίες δεν είναι διατεθειμένος να επιβαρύνει άλλο τα σχολεία του δήμου του. Θεωρούμε ότι αυτά τα λόγια δεν απέχουν πολύ από τις πράξεις, μιας και ο δήμαρχος έχει και άλλες ιδιότητες (σύμβουλος του υπουργού Παιδείας) και για να μην τα βάζουμε μόνο με τους εκπαιδευτικούς, καλό θα ήταν το ΠΙΟΔΕ να οργανώσει σεμινάρια για τα στελέχη του ΥΠΕΠΘ και να τους ενημερώνει για την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική του.

Οι προσπάθειες μας αυτά τα χρόνια στηρίχθηκαν στην παιδαγωγική άποψη ότι το σχολείο αποτελεί μοχλό εκπαιδευτικής ένταξης, που οδηγεί στη συνέχεια σε κοινωνική ένταξη. Διαπιστώνουμε όμως ότι οι πολιτικές επιλογές δε συμπορεύονται με την παραπάνω άποψη, η οποία αποτελούσε «σημαία» στις προηγούμενες εξαγγελίες για την ένταξη των Ελλήνων Ρομά. Επίσης, εκτιμούμε ότι τέτοιου είδους αποφάσεις μειώνουν το πολιτικό κόστος, ενώ συγχρόνως παρέχουν πολιτικό όφελος. Επιτυγχάνεται δηλαδή μεγάλη απορρόφηση των κονδυλίων των Κ.Π.Σ., και ο πολίτης Ρομά νοιώθει ευεργετημένος αφού του προσφέρονται καλύτερες συνθήκες διαβίωσης! Ενώ, ακόμη και οι συγκρούσεις και οι αντιδράσεις από τις τοπικές κοινωνίες ελαχιστοποιούνται.

Όλοι έχουμε ήσυχη τη συνείδηση μας πως κάνουμε τα αναγκαία. Η χώρα δεν κινδυνεύει από τις καταγγελίες στους διεθνείς οργανισμούς για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Με το ίδιο σκεπτικό και αβασάνιστα, καταλήγουμε στην άποψη ότι η ευθύνη της ένταξης βαρύνει κυρίως τους ίδιους τους Ρομά, αφού όλοι οι άλλοι έχουν κάνει το «καθήκον» τους.